

Eco Reest

Ploeg 1-16, 24, 25 en 26, 39-87 te Delfzijl

Nader inventariserend onderzoek vleermuizen,
huismussen en gierzwaluwen

Kenmerk: 240193

Rapport

KANTOOR ALMERE

Landdrostdreef 124

1314 SK Almere

T 036 8200376

KANTOOR GRONINGEN

Friesestraatweg 213 A-D

9743 AD Groningen

T 0596 633355

KANTOOR HOOGEVEEN

Elbe 2

7908 HB Hoozeveen

T 0528 373982

project Nader inventariserend onderzoek vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen kenmerk 240193
Ploeg 1-16, 24, 25 en 26, 39-87
Delfzijl

versie rapport	versienummer	datum	reden vervallen
	1.0	18 december 2024	Vigerende versie

auteur	[redacted]
controle en vrijgave	[redacted]
paraaf	[redacted]

opdrachtgever Acantus

contactpersoon

DISCLAIMER

Dit rapport is het resultaat van een nader onderzoek vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen dat is uitgevoerd ter plaatse van Ploeg 1-16, 24, 25 en 26, 39-87 te Delfzijl, in opdracht van Acantus. Ten behoeve van de juiste interpretatie van dit rapport is het noodzakelijk te beschikken over de gehele rapportage, inclusief bijlagen. De gebruikte foto's zijn afkomstig van Eco Reest, tenzij anders vermeld.

Het rapport is ongeschikt voor toepassing in een juridische context indien de paginanummering van het rapport onjuist of onvolledig is, de bijlagen genoemd in de inhoudsopgave (deels) ontbreken en het projectnummer in het rapport en op de bijlage niet overeenkomt.

© 2024 Eco Reest BV.

Gebruik en overname van gegevens alleen toegestaan met volledige bronvermelding.

Wijze van citeren: Eco Reest 2024 Nader onderzoek Ploeg 1-16, 24, 25 en 26, 39-87 te Delfzijl, kenmerk 240193, d.d. 18 december 2024

We stellen dit rapport alleen ter beschikking aan derden in geval van schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding en doel	4
1.2	Kwaliteitsborging	4
1.3	Wettelijk kader	5
1.3.1	Bescherming soorten van de Vogelrichtlijn	5
1.3.2	Bescherming soorten van de Habitatrichtlijn en verdragen Bern en Bonn.....	5
1.4	Leeswijzer	6
2.	Projectgebied en voorgenomen werkzaamheden	7
2.1	Beschrijving projectgebied.....	7
2.2	Voorgenomen werkzaamheden en planning.....	9
3.	Onderzoeksopzet	10
3.1	Vleermuizen	10
3.2	Huismussen.....	11
3.3	Gierzwaluwen	11
4.	Resultaten van het inventariserende onderzoek	13
4.1	Vleermuizen	13
4.1.1	Verblijfplaatsen.....	13
4.1.2	Foerageergebied.....	15
4.1.3	Vliegroutes	15
4.2	Huismussen.....	15
4.3	Gierzwaluwen	16
4.4	Overige waarnemingen	16
4.4.1	Grondgebonden zoogdieren egel en steenmarter	16
5.	Functie van het projectgebied en effectbeoordeling	18
5.1	Vleermuizen	18
5.2	Conclusie effectbeoordeling vleermuizen	18
5.3	Jaarrond beschermde vogelnesten	18
5.4	Conclusie effectbeoordeling jaarrond beschermde vogelnesten	19
6.	Juridische vervolgstappen	20
6.1	Toets toepasbaarheid Aedes Gedragscode	20
6.1.1	Werkzaamheden	20
6.1.2	Kleinschalig projecten, beperking gelijktijdige werkzaamheden	20
6.1.3	Conclusie toepasbaarheid Gedragscode Aedes.....	20
6.2	Vergunning.....	21
6.3	Mitigerende en compenserende maatregelen.....	21
6.3.1	Ecologische begeleiding	21
6.4	Zorgplicht	22
6.5	Conclusies	22
6.6	Verantwoording.....	22
	Geraadpleegde bronnen.....	23

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de aanleiding en de doelstelling van het onderzoek en het wettelijk kader.

1.1 Aanleiding en doel

Aanleiding tot het onderzoek is de voorgenomen verduurzaming en renovatie ter plaatse van het onderzoeksterrein.

In dat kader is door Eco Reest een quickscan uitgevoerd (rapportnummer 230329, datum 30 november 2023). Hieruit is naar voren gekomen dat de locatie geschikt is voor verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, tweekleurige vleermuis en jaarrond beschermde nestplaatsen van huismussen en gierzwaluwen.

Om vast te stellen of uit te sluiten dat zich verblijfplaatsen, jaarrond beschermde nesten of functioneel leefgebied van één of meerdere beschermde soorten op de locatie bevinden is Eco Reest BV gevraagd nader inventariserend onderzoek uit te voeren naar vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen ter plaatse van Ploeg 1-16, 24, 25 en 26, 39-87 te Delfzijl.

Doel van het nader onderzoek is tweeledig:

1. Er wordt vastgesteld of en zo ja op welke manier, het projectgebied deel uitmaakt van het functioneel leefgebied van:
 - Gewone dwergvleermuis;
 - Ruige dwergvleermuis;
 - Laatvlieger;
 - Meervleermuis;
 - Tweekleurige vleermuis;
 - Huismus;
 - Gierzwaluw.
2. Daarnaast wordt bepaald of de voorgenomen werkzaamheden een overtreding van de bescherming van natuurwaarden van de Omgevingswet (Ow) tot gevolg hebben.

1.2 Kwaliteitsborging

Eco Reest BV streeft naar een zo hoog mogelijk kwaliteit van onderzoek te leveren:

Eco Reest Holding BV is gecertificeerd volgens "NEN-EN-ISO 9001:2015", voor het geven van milieukundig advies in relatie tot ruimtelijke ontwikkelingen en gebouwen met inbegrip van de uitvoering van gerelateerde onderzoeksactiviteiten op het gebied van bodemonderzoek en -sanering, ecologie, asbestinventarisaties en sloopbegeleiding.

Eco Reest BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Als aangesloten adviesbureau zorgen we samen met de andere leden voor een betere borging van kwaliteit in de uitvoering van ecologisch onderzoek.

Dit onderzoek en advies is tot stand gekomen onafhankelijk van de belangen van de opdrachtgever en derden.

Eco Reest BV is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en is gemachtigd gebruik te maken van de vergunningen en correspondentie met bevoegde gezagen van het Netwerk Groene Bureaus met betrekking tot de Omgevingswet.

1.3 Wettelijk kader

Voor de bescherming van natuurwaarden is de Omgevingswet (Ow) van toepassing. De Ow regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, beschermde soorten en houtopstanden. Daarnaast zijn ook bijzondere natuurgebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) relevant. De volledige wetstekst is hier te vinden: <https://wetten.overheid.nl>. De regels voor natuur zijn (voornamelijk) uitgewerkt in het Besluit activiteiten leefgebied (Bal) en het Besluit kwaliteit leefgebied (Bkl).

1.3.1 Bescherming soorten van de Vogelrichtlijn

Huismussen en gierzwaluwen zijn beschermde inheemse vogelsoorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, en zijn zodoende beschermd op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g van de Ow.

- Op grond van artikel 11.37.1 lid a van het Bal is het verboden om vogelsoorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn opzettelijk te doden of te vangen.
- Op grond van artikel 11.37.1 lid b van het Bal is het verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder lid a te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- Op grond van artikel 11.37.1 lid d van het Bal is het verboden vogels als onder lid a opzettelijk te storen.
- Op grond van artikel 11.37.3 het Bal is het verbod, bedoeld in lid d van artikel 11.37.1, niet van toepassing indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het nest van een vogel, zoals bedoeld in artikel 11.37.1 lid b van het Bal is de plaats die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en het grootbrengen van de jongen. Vanaf het moment dat de soort nest-indicerend gedrag vertoont, zoals het baltsgedrag en het aanslepen van nestmateriaal tot het moment dat de jongen zelfstandig zijn, is het niet toegestaan het nest te verwijderen of de broedlocatie ongeschikt te maken. Niet alleen het nest zelf maar ook de ecologisch functionele omgeving rond het nest valt onder de reikwijdte van de bescherming van artikel 11.37.1 lid b. Het gaat om de omgeving die nodig is om het broedsucces van de betreffende vogelsoort te garanderen. Dit betekent ook dat activiteiten die het nest niet fysiek aantasten, maar wel de ecologisch functionele omgeving aantasten verboden kunnen zijn. Dit is het geval als het broedsucces negatief beïnvloed wordt. Bijvoorbeeld als een broedvogel zijn nestplek permanent verlaat. De aard en omvang van de ecologisch functionele omgeving verschilt per vogelsoort.

Artikel 11.37.1 lid b van het Bal is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. Een aantal vogelsoorten maakt het gehele jaar gebruik van hun nest of zijn niet in staat zelf een nieuw nest te maken. Nesten van deze soorten, waaronder huismus en gierzwaluw, zijn jaarrond beschermd. Dit houdt in dat ook buiten het broedseizoen de nesten beschermd zijn en niet mogen worden vernield of weggehaald.

1.3.2 Bescherming soorten van de Habitatrichtlijn en verdragen Bern en Bonn

Vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis en tweekleurige vleermuis zijn beschermde inheemse soorten als bedoeld in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn en zijn zodoende beschermd op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g van de Ow.

- Op grond van artikel 11.46.1 lid a van het Bal is het verboden om soorten genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, Bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van vogels, opzettelijk in hun natuurlijk verspreidingsgebied te doden of te vangen.
- Op grond van artikel 11.46.1 lid b van het Bal is het verboden om dieren als bedoeld in lid a opzettelijk te verstoren.
- Op grond van artikel 11.46.1 lid d van het Bal is het verboden om de voorplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in lid a te beschadigen of te vernielen.

Onder voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van vleermuizen als bedoeld in artikel 11.46.1 lid d van het Bal vallen niet alleen de kraamverblijven, zomerverblijven, paarverblijven en winterverblijven maar ook die delen van de ecologisch functionele leefomgeving die noodzakelijk zijn voor het functioneren van de verschillende verblijfplaatsen. Dit houdt in dat essentiële vliegroutes en essentiële foerageergebieden onder de reikwijdte van de bescherming van de verblijfplaatsen vallen.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het projectgebied besproken. Hoofdstuk 3 bevat een onderzoeksopzet. Hoofdstuk 4 beschrijft de resultaten van het uitgevoerde onderzoek. De effectbeoordeling van de resultaten staat in hoofdstuk 5. Besloten wordt met hoofdstuk 6, waarin besproken wordt welke juridische vervolgstappen aan de orde zijn voor het project.

2. Projectgebied en voorgenomen werkzaamheden

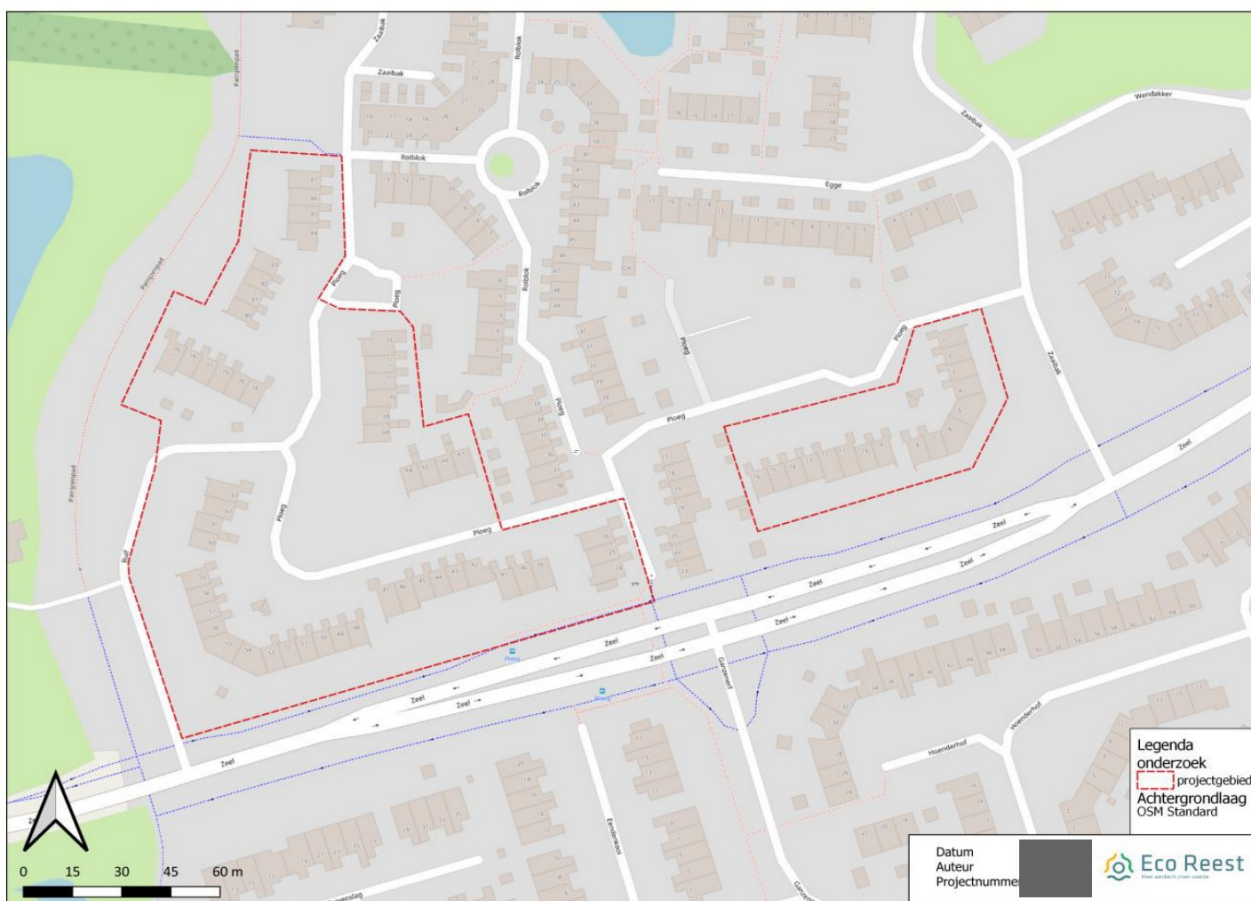
In dit hoofdstuk zijn het projectgebied en de voorgenomen werkzaamheden binnen het projectgebied beschreven.

2.1 Beschrijving projectgebied

Het projectgebied bestaat uit 68 rijtjeswoningen. Deze zijn gelegen aan de adressen Ploeg 1-16, 24, 25 en 26, 39-87 in Delfzijl. De woningen hebben drie woonlagen. Het zadeldak is bedekt met dakpannen. Op de gevels is gevelbetimmering aanwezig. De woningen hebben een voor- en achtertuin.

De omgeving van het projectgebied bestaat uit een woonwijk. Oppervlaktewater is aanwezig ten westen van het projectgebied in de vorm van een vijver (op circa honderd meter afstand). Op circa twintig meter afstand ligt een groenstrook met een grasveld, enkele bomen en struikgewas.

In figuur 2.1 is de locatie van het projectgebied in Delfzijl weergegeven. Figuur 2.2 en 2.3 zijn foto's van de woningen behorende tot het projectgebied.

Figuur 2.1 Het projectgebied is rood omlijnd (bron achtergrondkaart: ArcGIS).

Figuur 2.2 Woningen ter plaatse van Ploeg 1 tot en met 6.

Figuur 2.2 Woningen ter plaatse van Ploeg 24 tot en met 26.

Figuur 2.4 Woningen ter plaatse van Ploeg 80 tot en met 83.

2.2 Voorgenomen werkzaamheden en planning

Acantus is voornemens om binnen het projectgebied renovatiewerkzaamheden uit te laten voeren. Waar deze werkzaamheden exact uit bestaan is nog niet bekend, waarschijnlijk betreffen het de volgende werkzaamheden:

- Na-isoleren van spouwmuren;
- Na-isoleren van daken vanaf de buitenzijde;
- Vervangen van ramen;
- Gevelonderhoud (voegwerkherstel, schilderwerkzaamheden, reinigen);
- Vloerisolatie.

Een exacte planning van de verschillende werkzaamheden is nog niet bekend. De voorlopige planning is dat de werkzaamheden zullen plaatsvinden in 2025.

3. Onderzoeksopzet

In dit hoofdstuk zijn de methoden van het veldonderzoek per onderzochte soort(groep) beschreven.

3.1 Vleermuizen

Het onderzoek naar verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis en tweekleurige vleermuis is uitgevoerd conform de bepalingen uit de meest recente versie van het Vleermuisprotocol (versie 2021). Het vleermuisonderzoek heeft plaatsgevonden door middel van vijf bezoeken, in de periode van mei tot en met september (zie tabel 3.1). De verschillende onderzoeksronden hebben als doel de verschillende verblijfplaatsen (kraamverblijven, zomerverblijven en paarverblijven) die vleermuizen door het jaar heen gebruiken in beeld te brengen. Voor de tweekleurige vleermuis is alleen onderzoek gedaan naar de zomer- en kraamverblijven omdat paarverblijven voornamelijk in hogere gebouwen waargenomen zijn en niet in woningen. Tegelijkertijd met het onderzoek naar verblijfplaatsen zijn ook relevante aspecten van de ecologisch functionele leefomgeving onderzocht, namelijk vliegroutes en foeragegebieden.

Met behulp van een batdetector (Pettersson D240x of Anabat Scout) is de aanwezigheid van kraam-, zomer- of paarverblijfplaatsen van vleermuizen in de woningen in beeld gebracht. Gedurende de bezoeken is het projectgebied twee tot drie en een half uur lang onderzocht op verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen. Vijf onderzoeksronden hebben plaatsgevonden in de avonduren, na zonsondergang. Eén onderzoeksronde is uitgevoerd vanaf drie uur voor zonsopkomst. Hierbij zijn geluids- en visuele waarnemingen genoteerd en ultrasone geluiden van vleermuizen opgenomen.

Analyse van opgenomen vleermuisgeluiden heeft, waar nodig, plaatsgevonden met behulp van het programma Wavesurfer of BatExplorer. Hierbij is met behulp van sonogrammen het in het veld opgenomen geluid op soort gedetermineerd.

Het onderzoek naar vleermuizen heeft op de volgende data en bij de onderstaande weersomstandigheden plaatsgevonden:

Tabel 3.1 Uitgevoerde onderzoeksronden vleermuizen

Ronde*	Datum (2024)	Zon op/onder	Begintijd	Eindtijd	Temp (°C)	Wind (Bft)	Bewolking	Neerslag	Veldwerkers
KR1	31 mei	05:10	02:10	05:10	12	1	half bewolkt	droog	5
KR2**	13 juni	22:00	21:00	00:15	15	1	zwaar bewolkt	droog	8
LV**	5 juli	22:04	21:04	00:04	15	3	geheel bewolkt	motregen	8
PA1	26 augustus	20:36	20:36	00:00	18	0	onbewolkt	droog	8
PA2	15 september	19:48	19:48	22:50	17	2	half bewolkt	droog	8

*KR: Ronde kraam- en zomerverblijfplaatsen, LV: Ronde kraam- en zomerverblijfplaatsen voor laatvlieger, PA: Ronde paarverblijfplaatsen, ZW: Ronde najaarszwerm

** Combinatie van gierzwaluw- en vleermuisonderzoek

Het onderzoek op 31 mei (KR1) vóór zonsopkomst is uitgevoerd door minder veldwerkers dan de onderzoeken in de avonduren na zonsondergang. Als vleermuizen in de ochtend terugkeren naar de verblijfplaatsen, vliegen zij vaak eerst een aantal minuten rond bij de verblijfplaats voordat zij de verblijfplaatsen invliegen. Tijdens dit gedrag (zwermen) vliegen de vleermuizen steeds dichterbij de verblijfplaats en tikken zij het gebouw vaak ook meerdere keren aan. Omdat dit gedrag opvallend is en meerdere minuten duurt, is het goed waar te nemen met minder veldwerkers en is het gebied met vijf veldwerkers goed te overzien.

Verder is de periode tussen de veldbezoeken voor de kraamverblijven op 31 mei en 13 juni (KR1 en KR2) dertien dagen. Conform het vleermuisprotocol is twintig dagen of meer tussen de kraambezoeken optimaal en is tien tot twintig dagen suboptimaal. Tijdens beide kraambezoeken was er veel vleermuisactiviteit en zijn er in verschillende woningen verblijfplaatsen gevonden. Ook is er een extra avondronde tijdens de kraamperiode voor laatvlieger op 5 juli uitgevoerd. Gedurende dit bezoek is het projectgebied ook onderzocht op de andere vleermuissoorten en dit

bezoek is meer dan twintig dagen na de KR1 en KR2 bezoeken uitgevoerd. De vleermuisonderzoeken tijdens de kraamperiode zijn dus met voldoende betrouwbaarheid uitgevoerd.

3.2 Huismussen

Het onderzoek naar huismussen is uitgevoerd overeenkomstig de eisen uit het Kennisdocument Huismuis (BIJ12, 2023). Dit document schrijft voor dat er twee veldbezoeken moeten plaatsvinden in de periode van 1 april tot 15 mei. Deze veldbezoeken vinden plaats op de momenten van de dag dat de meeste activiteit is waar te nemen. Vaak zijn dit enkele uren na zonsopkomst wanneer de temperatuur is opgelopen en de laatste uren voor zonsondergang.

Het doel van het nader onderzoek naar huismussen is het vaststellen of uitsluiten van jaarrond beschermde nestplaatsen van deze soort binnen het onderzoeksgebied. In geval er sprake is van nestelende huismussen in het onderzoeksgebied, is tevens vastgesteld om hoeveel nestplaatsen het gaat.

Tegelijk met het onderzoek naar de verblijfplaatsen zijn ook relevante aspecten van de functionele leefomgeving van huismussen onderzocht, zoals de aanwezigheid van geschikte begroeiing en foerageerplekken. Ook vindt er een omgevingsscan buiten het projectgebied plaats, om te kunnen beoordelen of de omgeving functioneel leefgebied omvat, en mogelijk geschikte locaties voor verblijfplaatsen.

Tijdens het onderzoek is gebruik gemaakt van een verrekijker om het exacte gedrag en de nestlocaties in detail te kunnen bepalen. Nestlocaties zijn vastgesteld op basis van nest-indicerende waarnemingen, zoals zingende mannetjes, bezoeken aan potentiële nestplaatsen, transport van nestmateriaal en transport van voedsel voor de jongen.

Het onderzoek naar huismussen heeft op de volgende data en bij de onderstaande weersomstandigheden plaatsgevonden:

Tabel 3.2 Uitgevoerde onderzoeksronden huismuis

Ronde*	Datum (2024)	Zon op	Begintijd	Eindtijd	Temp (°C)	Wind (Bft)	Bewolking	Neerslag	Veldwerkers
HM1	18 april	06:23	08:00	10:00	6	1	Onbewolkt	Droog	1
HM2	30 april	06:00	15:00	17:00	22	0	Onbewolkt	Droog	1

*HM: huismuis onderzoeksronde

3.3 Gierzwaluwen

Het doel van het nader onderzoek naar gierzwaluwen is het vaststellen of en zo ja hoe het onderzoeksgebied gebruikt wordt door gierzwaluwen. In geval er sprake is van nestelende gierzwaluwen in het onderzoeksgebied, is tevens vastgesteld om hoeveel nestplaatsen het gaat.

Tegelijk met het onderzoek naar de verblijfplaatsen zijn ook relevante aspecten van de functionele leefomgeving van gierzwaluwen onderzocht. Belangrijk is dat de nestplaatsen voldoende vrije ruimte heeft voor het uit- en aanvliegen. Ook vindt er een omgevingsscan buiten het projectgebied plaats, om te kunnen beoordelen of er in de omgeving ook potentieel geschikte locaties voor verblijfplaatsen zijn.

Het onderzoek naar gierzwaluwen is uitgevoerd middels vier veldbezoeken in de avond (zie tabel 3.3) in de periode 1 juni tot 15 juli conform het soorteninventarisatieprotocol van het NGB (Netwerk Groene Bureaus, 2023). Minimaal één veldbezoek is vóór 1 juli uitgevoerd en één veldbezoek na 1 juli. Het onderzoek is een uur vóór zonsondergang gestart tot een half uur na zonsondergang.

Tijdens het onderzoek is ernaar gestreefd alle nestplaatsen exact vast te stellen, waarbij in- of uitvliegende of roepende gierzwaluwen zijn genoteerd. Om het aantal nestplaatsen op voldoende betrouwbare wijze vast te stellen,

is de capaciteit aan onderzoekers aangepast aan het projectgebied. Hiermee wordt ervoor zorggedragen dat gedurende het onderzoek het gehele onderzoeksgebied steeds kan worden overzien.

Het onderzoek naar gierzwaluwen heeft op de volgende data en bij de onderstaande weersomstandigheden plaatsgevonden:

Tabel 3.3 Uitgevoerde onderzoeksronden gierzwaluw

Ronde*	Datum (2024)	Zon onder	Begintijd	Eindtijd	Temp (°C)	Wind (Bft)	Bewolking	Neerslag	Veldwerkers
GZ1**	13 juni	22:00	21:00	00:15	15	1	zwaar bewolkt	droog	8
GZ2**	5 juli	22:04	21:04	00:04	15	3	geheel bewolkt	motregen	8
GZ3	15 juli	21:53	20:53	22:22	19	4	geheel bewolkt	droog	8

*GZ: gierzwaluw onderzoeksrunde

** Combironde van gierzwaluw- en vleermuisonderzoek

4. Resultaten van het inventariserende onderzoek

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van het veldonderzoek per onderzochte soort(groep) beschreven.

4.1 Vleermuizen

4.1.1 Verblijfplaatsen

Tijdens het onderzoek zijn zeven verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen binnen het projectgebied. Het betreffen zeven zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis. Bij zes zomerverblijven zijn uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen en bij één verblijfplaats is een invliegende gewone dwergvleermuis waargenomen. Verder zijn ook drie paarterritoria van gewone dwergvleermuizen geheel of gedeeltelijk binnen het projectgebied. Van deze drie paarterritoria kan niet worden uitgesloten dat de paarverblijven zich binnen het projectgebied bevinden en worden zodoende toegekend aan het projectgebied. De waarnemingen van de verblijfplaatsen en paarterritoria binnen het projectgebied zijn weergegeven in tabel 4.1 en figuur 4.1 en 4.2.

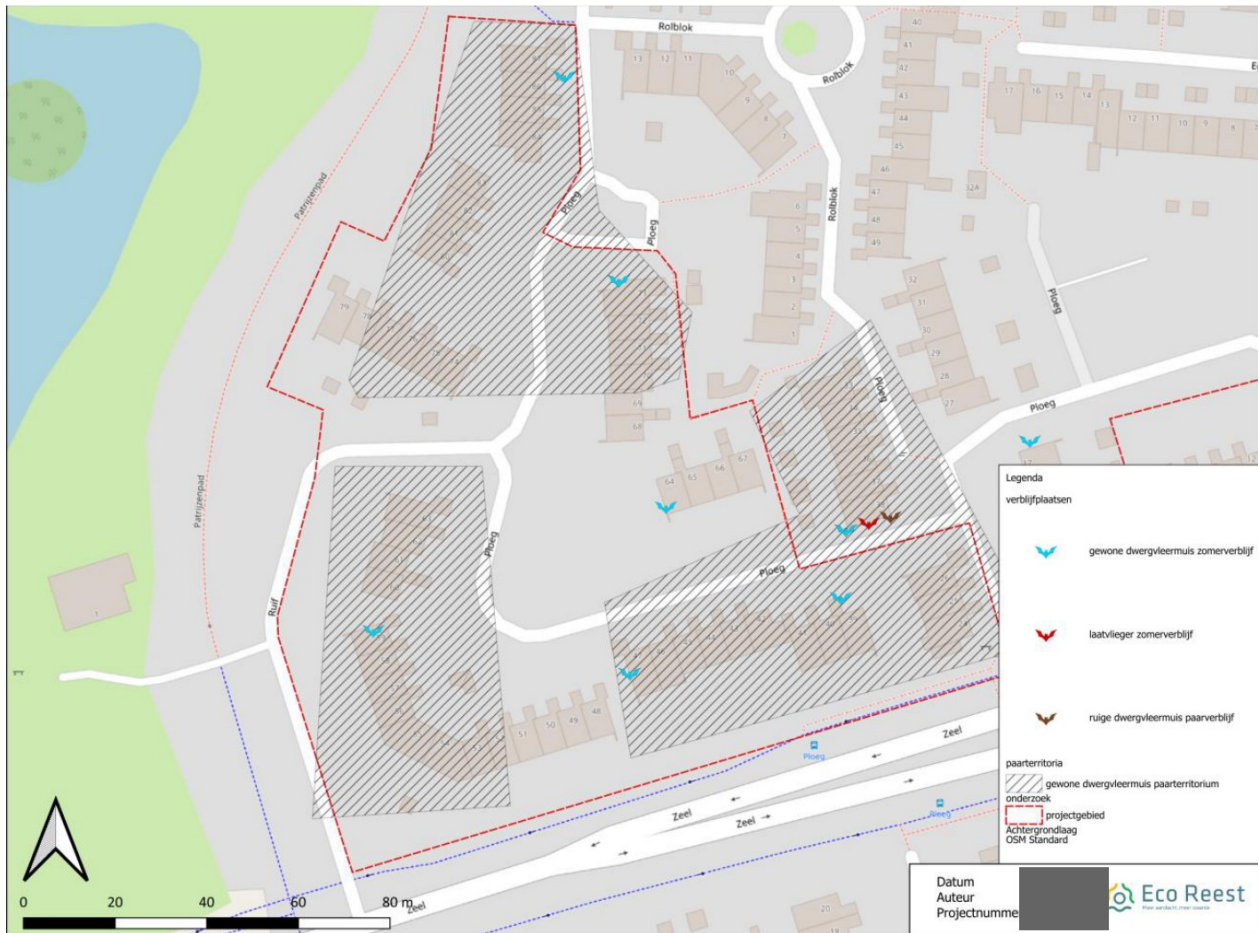
Voor de winterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis zijn moeilijk aan te tonen. Er mag zekerheidshalve vanuit gegaan worden dat een plek die als zomerverblijfplaats van een mannetje in gebruik is, tevens ook als winterverblijf wordt gebruikt. Plekken met een paarverblijfplaats of een kraamkolonie kunnen ook als winterverblijf gebruikt worden. Binnen het onderzoeksterrein kunnen winterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis niet worden uitgesloten, omdat wel zomer- en paarverblijfplaatsen aanwezig waren. Gezien het lage aantal dieren dat is waargenomen zal het niet om een massa winterverblijf gaan, maar om een verblijfplaats van één of enkele dieren.

In de directe omgeving van het projectgebied zijn tijdens de onderzoeksronden ook vleermuisverblijfplaatsen vastgesteld. Het gaat om vier zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, twee zomerverblijfplaatsen van laatvlieger en een paarverblijf van ruige dwergvleermuis. Een overzicht van de alle waargenomen vleermuis verblijfplaatsen en paarterritoria in het westelijke deel en oostelijke deel van het projectgebied zijn weergegeven in respectievelijk figuur 4.1 en 4.2.

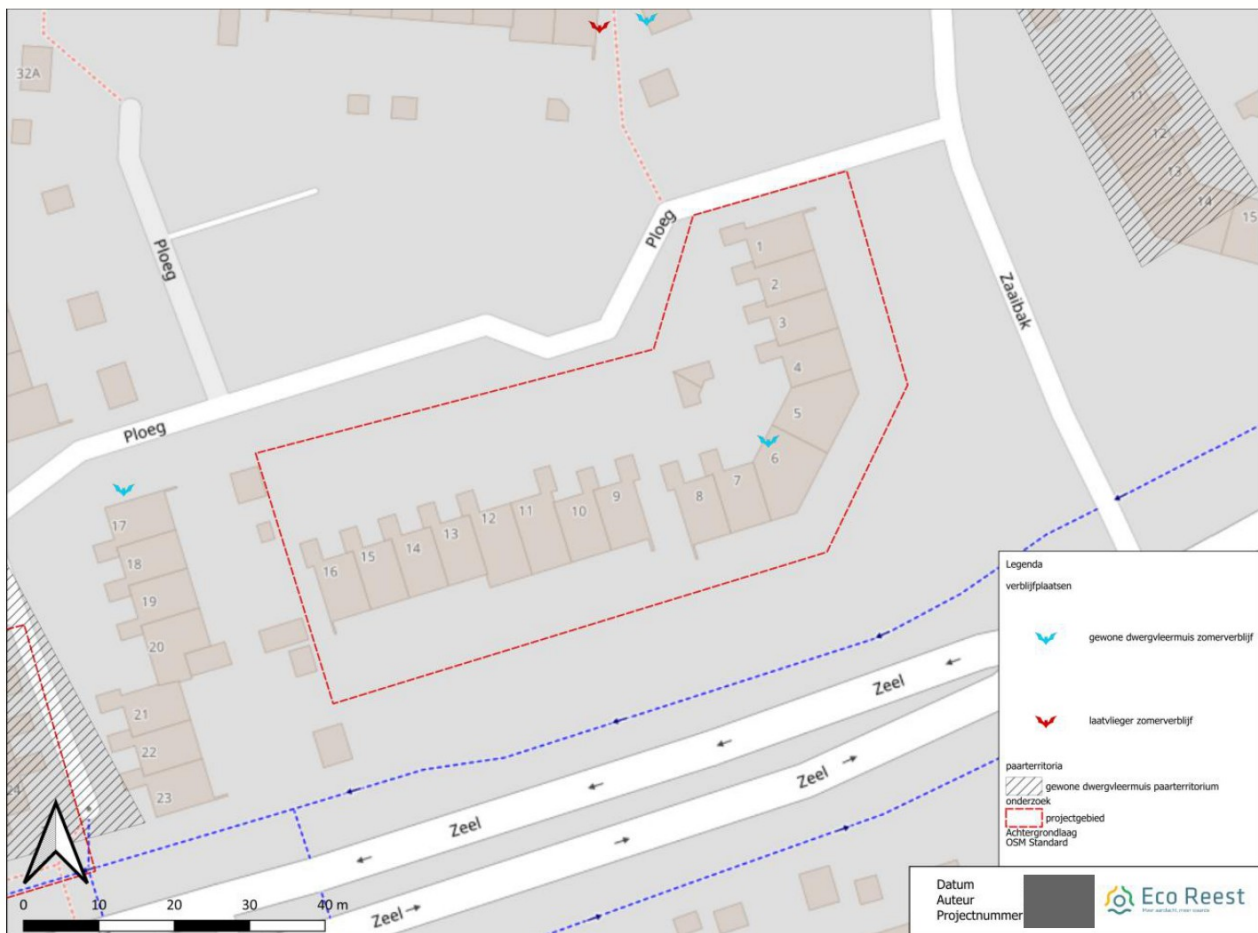
De invliegopeningen bevinden zich onder de daktrim, onder kantpannen of onder de nokvorst. Vleermuizen kunnen diep wegkruipen in de verblijfplaats en kunnen soms via het dak ook toegang krijgen tot openingen in de spouwmuur. De verblijfplaatsen bevinden zich dus naar verwachting onder het dak of in de spouwmuur.

Tabel 4.1 Veldbezoeken en waarnemingen vleermuizen

Adres	Ronde	Vleermuissoort	Aantal vleermuizen	Functie verblijfplaats	Invliegopening	Activiteit
Ploeg 6	PA2	gewone dwergvleermuis	2	zomerverblijf	daktrim	uitvliegen
Ploeg 39	KR1	gewone dwergvleermuis	1	zomerverblijf	daktrim	invliegen
Ploeg 47	KR2	gewone dwergvleermuis	3	zomerverblijf	kantpan	uitvliegen
	LV1	gewone dwergvleermuis	1	zomerverblijf	kantpan	uitvliegen
Ploeg 59	KR2	gewone dwergvleermuis	3	zomerverblijf	nokvorst	uitvliegen
Ploeg 64	PA1	gewone dwergvleermuis	2	zomerverblijf	kantpan	uitvliegen
	LV1	gewone dwergvleermuis	1	zomerverblijf	kantpan	uitvliegen
Ploeg 73	KR2	gewone dwergvleermuis	1	zomerverblijf	kantpan	uitvliegen
	LV1	gewone dwergvleermuis	1	zomerverblijf	kantpan	uitvliegen
Ploeg 86	PA1	gewone dwergvleermuis	1	zomerverblijf	kantpan	uitvliegen
Ploeg 33-47	PA1	gewone dwergvleermuis	1	paarterritorium	n.v.t.	rondvliegend en baltsend
Ploeg 52-63	PA2	gewone dwergvleermuis	1	paarterritorium	n.v.t.	rondvliegend en baltsend
Ploeg 70-87	PA2	gewone dwergvleermuis	1	paarterritorium	n.v.t.	rondvliegend en baltsend

Figuur 4.1 Waarnemingen vleermuizen in westelijke deel van het projectgebied

Figuur 4.2 Waarnemingen vleermuizen in oostelijke deel van het projectgebied

4.1.2 Foerageergebied

Het projectgebied en de directe omgeving wordt gebruikt om te foerageren door gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Het gaat om lage aantallen. Met de voorgenoemde werkzaamheden zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. blijft de buitenruimte onaangetast. Potentieel aanwezig foerageergebied wordt zodoende niet aangetast.

4.1.3 Vliegroutes

Overvliegende vleermuizen zijn in lage aantallen waargenomen. Binnen het projectgebied zijn lijnvormige elementen zoals straten en gebouwen aanwezig die door de vleermuizen als vliegroute gebruikt kunnen worden. Door de renovatie werkzaamheden worden deze lijnvormige elementen niet aangetast.

4.2 Huismussen

Tijdens het veldonderzoek zijn geen nestplaatsen van huismussen binnen het projectgebied vastgesteld. Binnen het projectgebied en in de directe omgeving zijn ook geen foeragerende huismussen waargenomen, daarnaast hebben de voorgenoemde werkzaamheden alleen betrekking op de woningen waardoor potentieel foerageergebied niet aangetast wordt. Vervolgstappen voor huismussen zijn niet aan de orde.

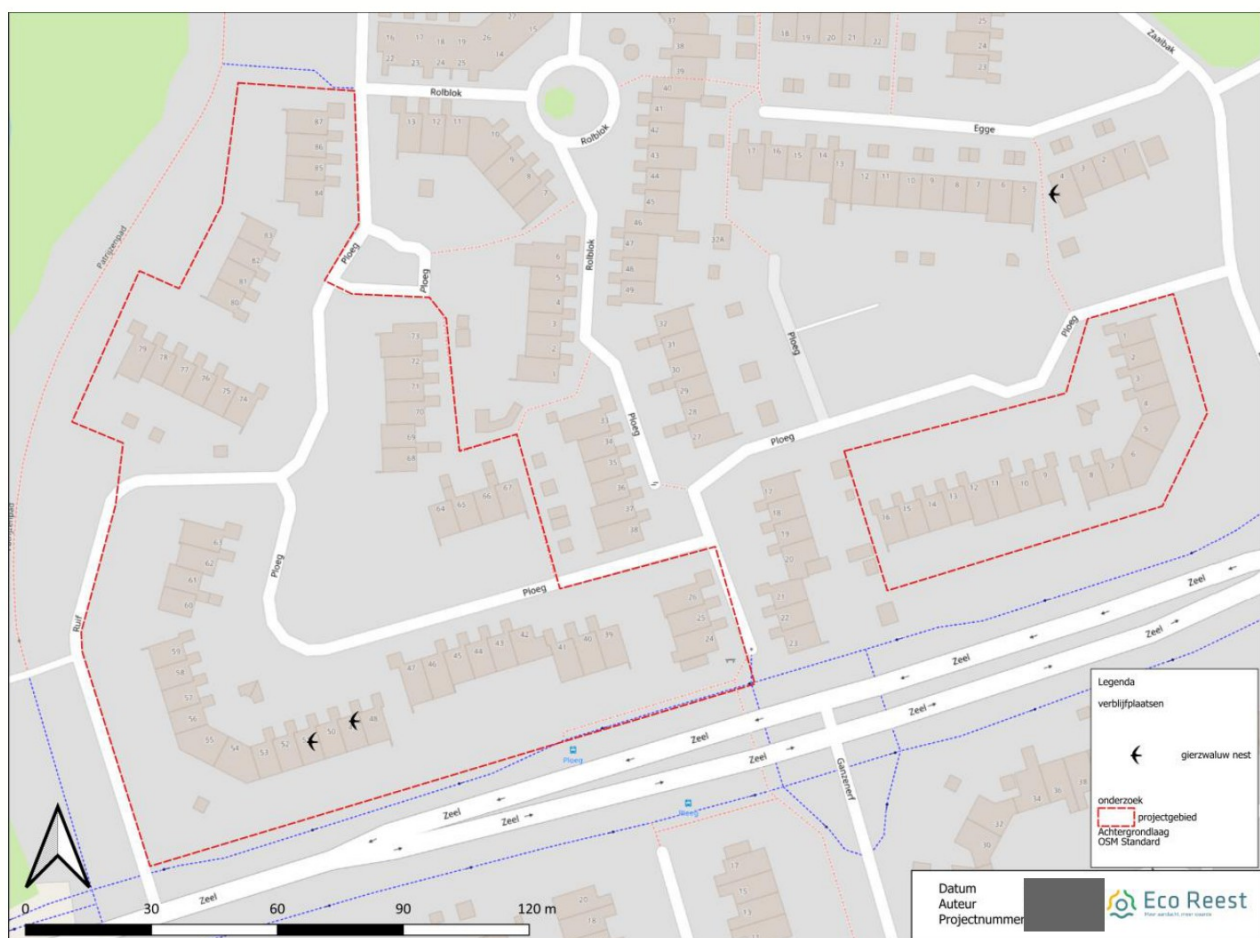
4.3 Gierzwaluwen

Tijdens het veldonderzoek zijn twee invliegende gierzwaluwen waargenomen. Hieruit wordt geconcludeerd dat er twee nestplaatsen van gierzwaluw in het onderzoeksgebied aanwezig te zijn.

De waargenomen nestlocaties zijn op kaart weergegeven in figuur 4.3. De adressen zijn tevens opgesomd in tabel 4.3. De nestplaatsen bevinden zich onder het dak, de invlieglocaties zijn onder kantpannen.

Tabel 4.2 Overzicht waarnemingen gierzwaluw

Ronde	Adres	Locatie nestplaatsen	Aantal
GZ1	Ploeg 49	Kantpan	1
GZ1	Ploeg 51	Nabij dakgoot	1

Figuur 4.3 Waarnemingen nestlocaties gierzwaluw.

4.4 Overige waarnemingen

4.4.1 Grondgebonden zoogdieren egel en steenmarter

Tijdens de onderzoeksronden zijn egels en steenmarters waargenomen. De waarnemingen zijn opgesomd in tabel 4.3. De locaties van de waarnemingen zijn weergegeven in figuur 4.3.

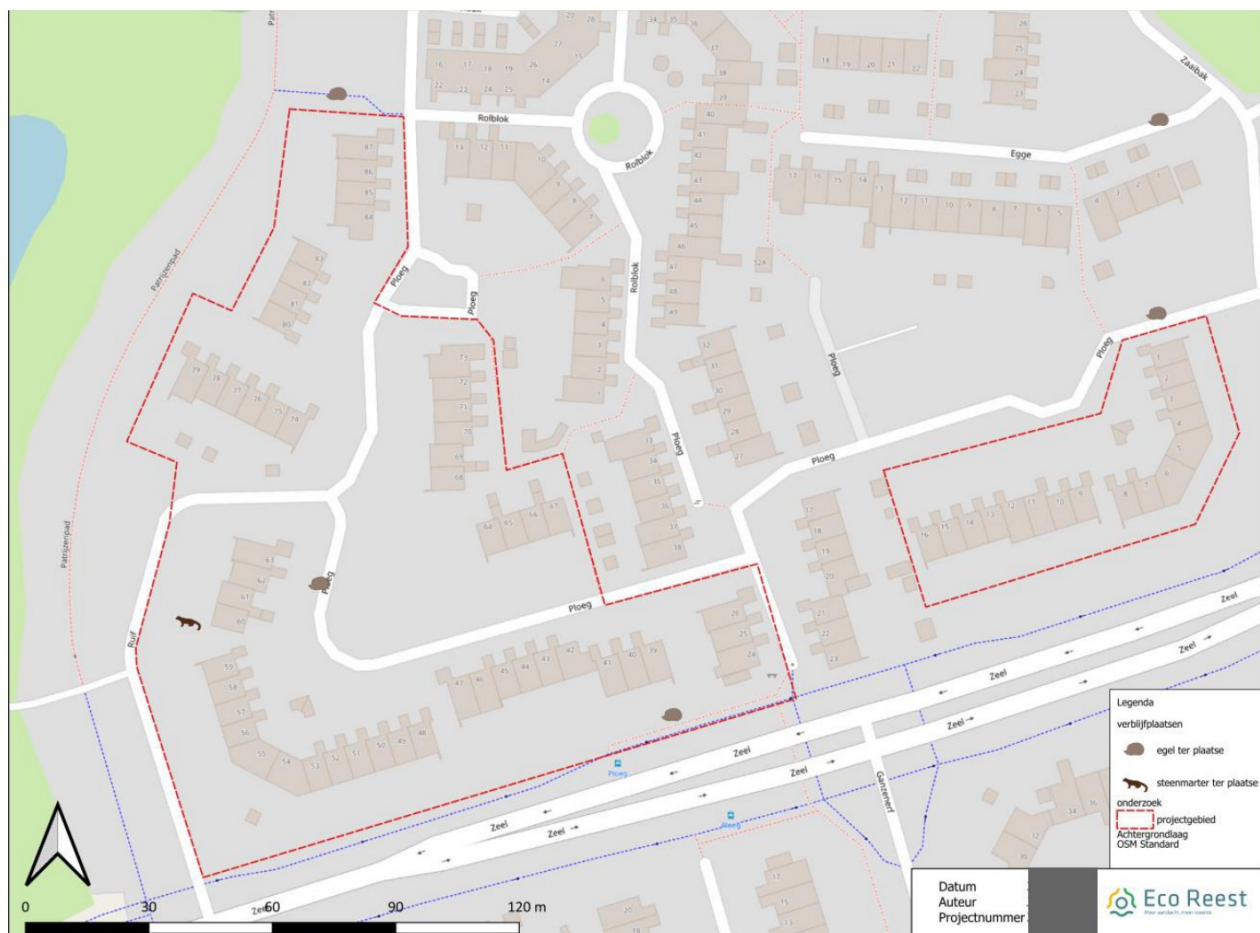
Steenmarter kan verblijfplaatsen in woningen hebben. Verblijfplaatsen in de woningen in het projectgebied zijn echter uitgesloten omdat er geen voldoende grote openingen aanwezig zijn; steenmarter kan geen toegang tot de gebouwen krijgen. Wel kan steenmarter van de omgeving van het projectgebied gebruik maken als foerageergebied. De buitenruimte blijft echter onaangetast.

Egel kan verblijfplaatsen onder dicht struikgewas hebben. Verblijfplaatsen van egels zijn in de tuinen van de woningen binnen het projectgebied zodoende niet uitgesloten. Ook kan de omgeving van het projectgebied gebruikt worden als foerageergebied van egels.

Binnen provincie Groningen is de steenmarter geen vrijgestelde soort. De egel is wel een vrijgestelde soort binnen deze provincie. Aangezien de voorgenomen werkzaamheden alleen betrekking hebben op de woningen zal het foerageergebied of de functionele leefomgeving van steenmarter of egel niet worden aangetast. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde. Wel geldt altijd de zorgplicht, wat betekent dat beschadiging of versterking van de leefomgeving zo veel mogelijk voorkomen moet worden.

Tabel 4.3 Overzicht waarnemingen egel en steenmarter

Ronde	Soort	Activiteit	Aantal
KR1	egel	ter plaatse	1
KR1	egel	ter plaatse	1
KR1 + KR2	egel	ter plaatse	1
LV	egel	ter plaatse	1
PA1	egel	ter plaatse	1
KR1 + PA1	steenmarter	ter plaatse, foerageren	1

Figuur 4.3 Waarnemingen nestlocaties steenmarter en egel.

5. Functie van het projectgebied en effectbeoordeling

In dit hoofdstuk wordt beoordeeld welke effecten de voorgenomen werkzaamheden hebben op de binnen de projectlocatie aanwezige wettelijke beschermde soorten. De resultaten worden behandeld per soort(groep).

5.1 Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek heeft duidelijk gemaakt dat er in het onderzoeksgebied diverse verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aanwezig zijn. Zie tabel 5.1 voor een overzicht van de aangetroffen verblijfplaatsen.

In het onderzoeksgebied zijn zeven zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en drie paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aanwezig, die mogelijk ook in gebruik zijn als winterverblijfplaats van één of enkele dieren. De verblijfplaatsen bevinden zich naar verwachting onder het dak. De invliegopeningen bevinden zich onder de daktrim, onder kantpannen of onder de nokvorst. Dit betekent dat het onderzoeksgebied onderdeel uitmaakt van het netwerk en leefgebied van vleermuizen waar gedurende de zomer-, paar- en mogelijk winterperiode gebruik van gemaakt wordt. Alle verblijfplaatsen zijn essentieel en jaarrond beschermd.

Binnen het projectgebied zijn foeragerende en doortrekkende vleermuizen waargenomen. De voorgenomen werkzaamheden hebben alleen betrekking op de woningen en er worden geen foerageergebieden of vliegroutes van vleermuizen aangetast. Bovendien is in de directe omgeving soortgelijke foerageergebied in de vorm van tuinen en plantsoenen. Ook zijn er in de directe omgeving andere lijnvormige structuren zoals gebouwen of straten die door vleermuizen gebruikt kunnen worden als vliegroute. Vervolgstappen voor foerageergebieden of vliegroutes zijn niet aan de orde.

De voorgenomen renovatiewerkzaamheden zullen tot gevolg hebben dat de verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis zullen worden aangetast of vernietigd. De verwachte werkzaamheden van het na-isoleren van spouwmuren en na-isoleren van daken vanaf de buitenzijde zullen tot gevolg hebben dat de verblijfplaatsen van vleermuizen verloren gaan. De werkzaamheden aan de woningen zullen de foerageergebieden of vliegroutes niet aantasten.

Tabel 5.1 Resultaten vleermuisonderzoek en beoordeling overtreding van de bescherming van natuurwaarden van de Ow

Soort	kraamverblijf	zomerverblijf	paarverblijf	winterverblijf	overtreding Ow
Gewone dwergvleermuis	-	7	3	Mogelijk*	Ja

*Voor één of enkele dieren

5.2 Conclusie effectbeoordeling vleermuizen

Bij de voorgenomen renovatiewerkzaamheden worden verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis beschadigd, vernield of verstoord.

Hiermee is sprake van een overtreding van artikel 11.46.1 van het Bal.

5.3 Jaarrond beschermde vogelnesten

Het onderzoek naar jaarrond beschermde nesten van gierzwaluw heeft duidelijk gemaakt dat er in het onderzoeksgebied diverse nestplaatsen van gierzwaluw aanwezig zijn. Er zijn geen nestplaatsen van huismus aanwezig in het projectgebied.

Gierzwaluw

Voor gierzwaluw zijn er binnen het projectgebied twee nestlocaties waargenomen. Zie tabel 5.2 voor een overzicht van de aangetroffen verblijfplaatsen. De nestplaatsen bevinden zich onder het dak, de invlieglocaties zijn onder dakpannen. Dit betekent dat het onderzoeksgebied onderdeel uitmaakt van leefgebied van gierzwaluw waar gedurende de broedperiode gebruik van gemaakt wordt. Alle nesten zijn essentieel en jaarrond beschermd.

De voorgenomen renovatiewerkzaamheden, die waarschijnlijk zullen bestaan uit het na-isoleren van daken en spouwmuren, zullen tot gevolg hebben dat deze verblijfplaatsen zullen worden aangetast of vernietigd. Invliegroutes of foerageergebieden worden door de voorgenomen werkzaamheden niet aangetast.

Tabel 5.2 Resultaten jaarrond beschermde vogelnesten en beoordeling overtreding van de bescherming van natuurwaarden van de Ow

Soort	nestplaats	aantasting	essentieel leefgebied	aantasting	overtreding Ow
Huismus	0	Nee	Nee	Nee	Nee
Gierzwaluw	2	Ja	Ja	Ja	Ja

5.4 Conclusie effectbeoordeling jaarrond beschermde vogelnesten

Bij de voorgenomen renovatiewerkzaamheden worden nestplaatsen gierzwaluw weggenomen of aangetast. Hiermee is sprake van een overtreding van artikel 11.37.1 (lid b en d) van het Bal.

6. Juridische vervolgstappen

De voorgenomen werkzaamheden zullen tot gevolg hebben dat er verbodsbepalingen van de Omgevingswet door de flora- en fauna-activiteiten worden overtreden. Voor het wegnemen of verstoren van functionele verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en nestplaatsen van gierzwaluwen is een toestemming in het kader van de Omgevingswet voor flora- en fauna-activiteiten noodzakelijk. Deze toestemming kan in principe op twee manieren geregeld worden:

- 1) Door te werken volgens de voorschriften van een geldige gedragscode. Voor woningcorporaties (en voor hun aannemers) is de Aedes gedragscode (2023) beschikbaar. Deze kan onder voorwaarden toegepast worden, en dan is geen vergunningsaanvraag nodig. Dat scheelt proceduretijd en legeskosten. Het verlicht niet de verplichte mitigatie, ecologische begeleiding en natuurinclusieve werkwijze.
- 2) Door een vergunning te aan te vragen.

In de volgende paragraaf volgt als eerste de toets of de Aedes Gedragscode toepasbaar is.

6.1 Toets toepasbaarheid Aedes Gedragscode

De gedragscode is toepasbaar voor specifieke werkzaamheden, specifieke soorten en typen en aantallen verblijfplaatsen van deze soorten, mits projecten relatief kleinschalig zijn. Onderstaand wordt de bruikbaarheid van de gedragscode op deze verschillende criteria beoordeeld.

6.1.1 Werkzaamheden

Acantus is voornemens om binnen het projectgebied renovatiewerkzaamheden uit te laten voeren. Waar deze werkzaamheden exact uit bestaan is nog niet bekend, waarschijnlijk betreffen het de volgende werkzaamheden:

- Na-isoleren van spouwmuren;
- Na-isoleren van daken vanaf de buitenzijde;
- Vervangen van ramen;
- Gevelonderhoud (voegwerkherstel, schilderwerkzaamheden, reinigen);
- Vloerisolatie.

Deze werkzaamheden vallen onder de categorie Ruimtelijke inrichting (RI).

De gedragscode is op basis van de werkzaamheden wel toepasbaar voor dit voorliggend project.

6.1.2 Kleinschalig projecten, beperking gelijktijdige werkzaamheden

De relatief ingrijpende werkzaamheden van de categorie ruimtelijke inrichting zijn alleen vrijgesteld als het gaat om een kleinschalig project. Dit houdt in dat het aantal woningen per project dat tegelijkertijd in uitvoering is niet hoger mag zijn dan vijftig grondgebonden woningen, of honderd wooneenheden bij appartementen en flats.

In dit geval voldoet de omvang van het project niet aan deze norm. Het projectgebied bestaat uit 68 grondgebonden rijtjeswoningen. De gedragscode kan niet zonder fasering over meerdere jaren worden toegepast.

6.1.3 Conclusie toepasbaarheid Gedragscode Aedes

Op basis van de omvang van het project is de Aedes Gedragscode alleen toepasbaar voor dit project met fasering over meerdere jaren. In verband met de fasering wordt geadviseerd om een vergunning aan te vragen voor de voorgenomen werkzaamheden.

6.2 Vergunning

Gedeputeerde Staten kan onder Artikel 8.74 i t/m l van het Bkl een vergunning verlenen. Dit kan alleen indien er sprake is van een zogenaamd wettelijk belang. Dit is voor vogels beperkt tot het belang van volksgezondheid, openbare veiligheid, veiligheid van het luchtverkeer, of in het belang van flora en fauna, maar kan niet op grond van dwingende redenen van groot openbaar belang. Voor vleermuizen kan vergunning niet alleen worden verleend worden op grond van genoemde belangen, maar ook op grond van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voorwaarde voor het verkrijgen van een vergunning is verder dat er geen andere bevredigende oplossing is (de alternatieven toets) én dat de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (art. 8.74 i t/m l) of er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (art. 8.74 i t/m l).

Een vergunningsaanvraag wordt onderbouwd met een activiteitenplan. Een activiteitenplan omvat een beschrijving van:

- De alternatieventoets: waarom vinden de werkzaamheden op de gekozen wijze en locatie plaats;
- Het wettelijke belang: welk doel wordt met de uitvoering van het project bereikt;
- De beoordeling van de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten;
- De wijze waarop en de aantallen waarmee de vervallen verblijfplaatsen worden gemitigeerd en gecompenseerd;
- De wijze waarop bij de uitvoering van de werkzaamheden rekening gehouden wordt met de aanwezigheid van de beschermde soorten.

De officiële termijn voor het verkrijgen van een besluit van de provincie ten aanzien van de omgevingsvergunning voor flora- en fauna-activiteiten is acht weken, met een mogelijkheid tot verlenging van zes weken. Dit zijn geen fatale termijnen en blijkt in de praktijk dat er rekening gehouden moet worden met termijnen van 20 tot 40 weken. Gezien de lange afhandeltijd én de tijd die nodig is als gewenningsperiode voor mitigerende maatregelen tijdens de ecologisch relevante periode of voor een op kwetsbare periodes aangepaste planning, wordt geadviseerd dit ruim voor het uitvoeren van de werkzaamheden te doen.

6.3 Mitigerende en compenserende maatregelen

Als beschermde nest- of verblijfplaatsen worden aangetast of vernietigd moeten deze worden vervangen. Dat betekent dat er alternatieve nest- of verblijfplaatsen moeten worden aangeboden. Het aantal vervangende nest/verblijfplaatsen is altijd groter dan het aantal nest/verblijfplaatsen dat vervalt. Dit is om dieren voldoende kans te geven de alternatieven te vinden. De alternatieve nest- of verblijfplaatsen (veelal in de vorm van kasten) moeten ruim voor de start van de werkzaamheden worden aangeboden, omdat er rekening gehouden moet worden met een gewenningsperiode in de ecologisch relevante periode. Dit houdt in dat vervangende nest/verblijfplaatsen aanwezig moeten zijn in de periode dat ze normaalgesproken door de dieren gebruikt worden. In de praktijk gaat het om enkele maanden tot een half jaar.

Naast de tijdelijke alternatieve nest- of verblijfplaatsen moeten ook permanente voorzieningen worden gerealiseerd.

6.3.1 Ecologische begeleiding

De concrete uitwerking van de vereiste mitigerende en compenserende maatregelen vindt plaats in het activiteitenplan. Doorgaans wordt in de vergunning als voorwaarde opgenomen dat de werkzaamheden plaatsvinden onder begeleiding van een ecologisch deskundige.

De ecologisch deskundige adviseert op grond van de vergunning over:

- geschikte locaties voor de alternatieve voorzieningen, en wijze van plaatsing.

- welke maatregelen nodig zijn voor aanvang of tijdens het project, zoals aanpassing van de planning aan kwetsbare periodes of gewenningstijden voor de alternatieve voorzieningen.
- hoe en wanneer de gebouwen/woningen ongeschikt gemaakt ('natuurvrij') kunnen en moeten worden voor de soorten. Dit vindt plaats voorafgaand aan de werkzaamheden, maar na ontvangst van de vergunning.

6.4 Zorgplicht

Wij merken op dat te allen tijde de zorgplicht blijft gelden. Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet.

6.5 Conclusies

Er zijn zeven verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, drie paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en twee nestplaatsen van gierzwaluw gevonden. De voorgenomen werkzaamheden leiden tot overtreding van de verbodsbepaling.

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden is toestemming nodig. Op basis van de omvang van het project is de Aedes Gedragscode alleen toepasbaar voor dit project met fasering over meerdere jaren. In verband met de fasering wordt geadviseerd om een vergunning aan te vragen voor de voorgenomen werkzaamheden. Dat betekent dat er een activiteitenplan moet worden opgesteld, met daarin opgenomen een mitigatie- en compensatieplan.

Tabel 6.1 Resultaten onderzoek en beoordeling overtreding van de bescherming van natuurwaarden van de Ow

Soort	Verblijfplaatsen	Overtreding Ow
Gewone dwergvleermuis	7 zomerverblijfplaatsen	Ja
	3 paarverblijfplaatsen	
Gierzwaluw	2 nestplaatsen	Ja

6.6 Verantwoording

De initiatiefnemer of opdrachtgever is verantwoordelijk voor het gebruik van de rapportage. Eco Reest BV aanvaardt dan ook geen aansprakelijkheid voor de inhoud, interpretaties of conclusies, indien gebruik wordt gemaakt van deelaspecten van deze rapportage, zonder verwijzing naar de volledige rapportage. Bovendien aanvaardt Eco Reest geen aansprakelijkheid voor kosten en vertraging die optreden als gevolg van het voorkomen van beschermde flora en fauna.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur / documenten

AEDES (2023) Gedragscode soortenbescherming voor woningcorporaties.

BIJ12 (2024). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 2.0, april 2024

BIJ12 (2023). Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*. Versie 2.0, juli 2023

BIJ12 (2023). Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*. Versie 2.1, februari 2023

BIJ12 (2024). Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 2.0, september 2024

Broekhuizen, S., Spoelstra, K., Thissen, J.B.M., Canters, K.J. & Buys, J.C. (2016). *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. – Natuur van Nederland 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden. Leiden

Dietz, C., O. von Helversen, D. Nill (2011): *Vleermuizen; Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika*, De Fontein / Tirion Uitgevers B.V., Utrecht

Eco Reest 2023 Quicksan Wet natuurbescherming 15 complexen te Delfzijl, kenmerk 230329, d.d. 30 november 2023

Lindeboom, R. Gierzwaluwen in de stad Groningen. *De Grauwe Gors*. Jaargang 43 (2016): 26-34

Netwerk Groene Bureaus, werkgroep 'Standaarden en protocollen' (2023). Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming, versie nov 2023

Wortelboer, R. 2015. Gierzwaluwen nader bekeken: tien jaar waarnemingen met camera's bij nesten. *Limosa* 88 (2015): 57-73

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2017) Vleermuisprotocol 2021, januari 2021